

Veřejná ochránkyně práv
Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.

V Brně dne 22. června 2015
Sp. zn.: 25/2014/VOP/PD
Vaše č. j.: VS 21/004/002/2015-29/SEK/002

Vážený pane řediteli,

děkuji za vyjádření ke zprávě ze systematické návštěvy Vaší věznice, která proběhla ve dnech 20. – 22. října 2014. Vzhledem k tomu, že některá doporučením jste dosud nerealizoval a u části doporučení není zřejmé, zda se je chystáte naplnit, žádám Vás opětovně o vyjádření. Podrobnější vyjádření prosím uveďte k doporučením, která níže rozvádím, a u těch doporučení, kterým nehodláte vyhovět, specifikujte důvody, proč se domníváte, že tak není možné učinit. Zbývající doporučení jste akceptoval, za což Vám děkuji.

▪ **Doporučení č. 1.3: Navýšit počet židlí na kulturních místnostech.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Ve třech ložnicích SONO C mají odsouzení možnost užívat vlastní TV přijímač. Jedná se převážně o odsouzené, kteří mají vážnější zdravotní problémy a do kulturních místností chodí zcela výjimečně. Počet židlí v KM odpovídá požadavkům a počtu odsouzených, kteří se v nich zdržují. Větší počet židlí v KM a kuřárně by ohrožoval odsouzené se zhoršenou mobilitou, kteří potřebují k pohybu s berlemi dostatek prostoru. Příslušní zaměstnanci dostali za úkol znovu tuto záležitost posoudit a připravit návrh na doplnění SONO C potřebným nábytkem.“

Sdělení, že by nadměrný počet židlí mohl ztížit pohyb odsouzeným s pohybovými obtížemi (odsouzeným chodícím o berlích, nebo na invalidním vozíku), akceptuji. Žádám Vás však o zaslání výsledku posouzení, které pro Vás měli příslušní zaměstnanci věznice v této souvislosti zpracovat. Ve svém vyjádření k doporučení č. 1. 1. uvádíte, že odsouzení běžně konzumují stravu na kulturních místnostech. Prosím o sdělení, zda má každý odsouzený při konzumaci stravy možnost sedět na židli.

▪ **Doporučení č. 1.8: Na vycházkovém dvoře zřídit více přístřešků proti dešti.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „V případě, že budou přístřešky vybudovány na sportovním vycházkovém dvoře, bude zcela popřen význam tohoto prostoru. Z bezpečnostního hlediska a s ohledem na „velikost“ dvora není možné sportovat tam, kde hrozí, že po úderu míčem do přístřešku dojde k jeho poškození a zranění osob v jeho blízkosti.“

Doporučení nesměřuje ke zbudování přístřešků proti dešti na dvoře pro sportovní aktivity, ale týká se zeleného dvora pro vycházky (viz fotografie 7 a 8 zprávy). Zbudování více přístřešků proti dešti na tomto dvoře není v rozporu s požadavky na zajištění bezpečnosti. Prosím proto o akceptaci tohoto doporučení.

- **Doporučení č. 3.2: Poskytovat potřebnou lékařskou péči bez ohledu na finanční situaci odsouzeného.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Odsouzeným je poskytována odpovídající lékařská péče v souladu s interními předpisy. Doplatky za léky jsou odsouzeným hrazeny pouze u nezbytně potřebných léků. O úhradě a nezbytnosti vydání konkrétního léku, množství a způsobu jeho vydávání rozhodne vždy lékař. Odsouzení by si nejraději ordinovali léky dle vlastních představ. Vůči zdravotnickému personálu jsou arogantní, vyhrožují a zastrašují podáváním stížností. Vzniklé dluhy odsouzených jsou předány formou dlužních úpisů na ekonomické oddělení. Ve věznicích se téměř nevyskytují návykové léky, které jsou odsouzenými nejvíce žádané.“

Ve zprávě jsem uvedla dvě citace zápisů ve zdravotnické dokumentaci odsouzených, které vzbuzují podezření, zda se odsouzeným při nedostatku finančních prostředků dostalo potřebné lékařské péče. Z Vašeho vyjádření pouze vyplývá, že odsouzeným, kteří nemají dostatek finančních prostředků, vznikne dluh, který řeší následně ekonomické oddělení. Z Vašeho vyjádření však dostatečně jasně nevyplývá záruka toho, že se odsouzeným bez ohledu na jejich finanční situaci dostane vždy včasné a potřebné lékařské péče. Žádám Vás tedy o sdělení, zda doporučení vyhovíte, případně prosím o sdělení, jaké důvody brání akceptaci doporučení.

- **Doporučení č. 3.3: Zajistit odsouzeným rehabilitaci, pakliže to jejich zdravotní stav vyžaduje.**

„Pokud zdravotní stav odsouzeného vyžaduje rehabilitaci, která je indikována lékařem, jsou odsouzení eskortováni do vězeňské nemocnice VS ČR ve VV Brno na rehabilitační oddělení. Podmínkou je souhlas odsouzeného. Opakovaně došlo k případu, že odsouzený rehabilitaci odmítl a podepsal negativní revers. V civilních zdravotnických zařízeních odsouzeným rehabilitace nezajišťujeme.“

Z Vašeho vyjádření vyplývá, že rehabilitace ve Vaší věznicí neprobíhá a jediná možnost rehabilitace je ve vězeňské nemocnici ve VV Brno, kam může být odsouzený na základě lékařské indikace eskortován. Mé doporučení vychází z názoru, že když jsou ve věznicích umístěni (soustředěni) odsouzení se zdravotními problémy s dopady na pohyblivost, měla by být věznice schopna minimální rehabilitaci sama zajistit. Odeslání do VV Brno, jako jediná možnost zajištění rehabilitace, nepovažuji za dostatečné. Žádám Vás o sdělení, jak věznice vlastními silami zajišťuje rehabilitaci odsouzeným, jejichž zdravotní stav rehabilitaci vyžaduje.

Trvale pracovní nezařaditelným odsouzeným má věznice podle indikace lékaře poskytovat nebo zajišťovat léčebně rehabilitační péči [§ 93 odst. 2 písm. e) vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody]. Žádám Vás o sdělení, jak věznice poskytuje odsouzeným trvale pracovní nezařaditelným léčebně rehabilitační péči.

- **Doporučení č. 3.4: Umožnit odsouzeným využívat výtah, pakliže jim zdravotní potíže významně ztěžují nebo znemožňují pohyb.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Povolení využívat výtah vydává pouze lékař na základě zhodnocení zdravotního stavu odsouzeného. Toto je částečně v rozporu s bodem 3. 3., kdy se na jedné straně odsouzení domáhají rehabilitace a pokud jim

je lékařem doporučena rehabilitace formou chůze po schodech, toto odmítají a domáhají se jízdy výtahem.“

Nedomnívám se, že požadavek na jízdu výtahem a požadavek na rehabilitace jsou v rozporu. Opětovně proto doporučuji umožnit odsouzeným využívat výtah, pakliže jim zdravotní potíže významně ztěžují nebo znemožňují pohyb.

- **Doporučení č. 3.5: Zajistit, aby byl dozorce při poskytování zdravotních služeb odsouzeným mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled. Zajistit, aby v případě přítomnosti dozorce „na doslech“ lékař tuto skutečnost zaznamenal do zdravotnické dokumentace včetně důvodů, proč si asistenci dozorce vyžádal.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Do věznice dochází lékaři na základě „Dohody o provedení pracovní činnosti“. Vzhledem ke složení odsouzených ve zdejší věznici (doživotní, pachatelé velmi závažné trestné činnosti, psychiatričtí pacienti), lékaři vyžadují z obav o svoji bezpečnost vždy přítomnost dozorce na dohled ve vedlejší ordinaci za prosklenými dveřmi. V současnosti je generálním ředitelstvím řešen způsob sledování dění v ordinaci pomocí kamerového systému.“

Děkuji za Vaše vyjádření. Pouze postrádám ujištění, že věznice zajistí, aby ve výjimečném případě přítomnosti dozorce „na doslech“ lékař tuto skutečnost zaznamenal do zdravotnické dokumentace včetně důvodů, proč si asistenci dozorce vyžádal. Žádám Vás proto, abyste se k tomuto doporučení vyjádřil.

- **Doporučení č. 3.6: Využívat služeb tlumočnicka ve formě, která odstraní pochybnosti o udělení svobodného a informovaného souhlasu pacienta. Skutečnost, že byl při ošetření odsouzeného přítomen tlumočnick, zaznamenávat do zdravotnické dokumentace odsouzeného.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Nikdo ze zdravotního personálu neuvedl nutnost přítomnosti tlumočnicka v ordinaci lékaře. Ve věznici vykonávají trest odnětí svobody 4 odsouzení cizinci (Ukrajina, Rusko, Uzbekistán, Kosovo). Všichni tito odsouzení mluví a rozumí česky a nikdy nepoukazovali na problémy v komunikaci se zdravotnickým personálem.“

Během systematické návštěvy bylo zjištěno, že se ve věznici nacházejí odsouzení, kteří vůbec nehovoří česky. Jsem si vědoma toho, že skladba odsouzených se mění a že v současné době již ve věznici mohou být pouze česky mluvící odsouzení. Žádám Vás však o ubezpečení, že mé doporučení bude realizováno.

- **Doporučení č. 3.7 a 3.8: Zajistit dostatečné proškolení odsouzeným, kteří pečují o jiné odsouzené. „Pečující“ odsouzené odměňovat z prostředků věznice.**

Ve svém vyjádření uvádíte, že ve věznici jsou zřízena 3 pracovní místa pečovatele. Odsouzení – pečovatelé pobírají pracovní odměnu. Dále uvádíte, že výjimečně pečuje o odsouzeného jiný odsouzený, který není pečovatelem a tento odsouzený je odměňován kázeňsky. Jedná se však o nikoli nezbytnou výpomoc, na které nejsou odsouzení závislí – to usuzuji z toho, že tuto výpomoc ponecháváte na dobrovolné a neformální bázi a jako příklad uvádíte stlaní postele, asistence při oblékání a uvaření čaje.

Pakliže je odsouzený na péči závislý (potřebuje dopomoc s koupáním, výměnou inkontinenčních pomůcek apod.), měli by tuto činnost vykonávat pouze odsouzení – pečovatelé. Žádám Vás o ujištění, že o odsouzené závislé na péči pečují pouze odsouzení – pečovatelé.

Žádám Vás rovněž o sdělení, jak a kým je v současné době zajišťována péče o odsouzeného [REDAKCE].

▪ **Doporučení č. 4.2: Umožnit odsouzenému přijímat návštěvy blízkých osob bez ohledu na rodinný status.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „V minulosti se do věznice snažili docházet různí „bratřenci a synovci“, které si odsouzení zlegalizovali v jiných věznicích, přičemž se jednalo o kamarády z vězeňského prostředí nebo spolupachatele trestné Činnosti. Byl vydán pokyn ŘV, který upravuje pravidla pro povolení vstupu osob do věznice. Mimo jiné jsou odsouzení povinni doložit, že se jedná o rodinné příslušníky. S ohledem na profilaci a bezpečnost věznice bude takový postup uplatňován i v budoucnu.“

Chápu, že bezpečnost je Vaše priorita a že jednání některých lidí ve výkonu trestu, nebo jejich blízkých, může přinášet bezpečnostní hrozby. Zákon vedle toho staví právo odsouzeného na návštěvy blízkých osob, které není možné omezit jinak než zákonem předvídaným způsobem. Ustanovení § 22 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, stanoví, kdo je osoba blízká: *„Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené, nebo osoby, které spolu trvale žijí.“*

Odsouzený má tedy ze zákona právo na návštěvu těchto osob, jakož i osob, které nejsou k odsouzenému v poměru rodinném, ale v poměru obdobném, pakliže újmu odsouzeného pociťují důvodně jako újmu svou vlastní.

Je úkolem vězeňské služby, aby totožnost návštěvy (poměr k odsouzenému) prověřila, a dospěje-li k závěru, že se nejedná o osobu blízkou, není povinna návštěvu takové osoby povolit. Na svém původním doporučení proto setrvávám a žádám Vás o ubezpečení, že je věznice naplňuje.

▪ **Doporučení č. 4.5: Ukončit plošnou praxi bezkontaktních návštěv u odsouzených umístěných na OZSTZ a na OVKT.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „U odsouzených umístěných v OZSTZ je postupováno v souladu s NGR 66/2013, v ostatních odůvodněných případech o provedení návštěvy v místnosti s přepážkou rozhoduje bezpečnostní komise ředitele věznice.“

Ustanovení § 11 odst. 5 cit. NGR uvádí, že *„návštěvy se uskutečňují v místnosti, kde jsou zpravidla návštěvníci od odsouzených odděleni přepážkou, vždy za přímého dohledu příslušníka“*. Moje doporučení směřuje k tomu, aby bezkontaktní návštěvy nebyly realizovány u všech odsouzených na OZSTZ (plošně), ale na základě individuálního posouzení rizik u daného odsouzeného souvisejících

se zájmem na zachování pořádku a bezpečnosti při návštěvách. Jsem přesvědčená, že mému doporučení úprava cit. NGŘ neodporuje, neboť NGŘ nehovoří o tom, že návštěvy všech odsouzených na OZTSZ jsou bezkontaktní, ale dává věznicí prostor pro uvažování, u kterých odsouzených bezkontaktní návštěvy zavede. Opětovně tedy žádám o vyjádření, zda mému doporučení vyhovíte.

Vyjádřete se prosím rovněž k bezkontaktním návštěvám odsouzených umístěných na OVKT.

- **Doporučení č. 5.2: Kázeňsky odměňovat odsouzené, kteří vykonávají úklid většího rozsahu.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Odsouzení jsou odměňováni na základě posouzení vychovatele, nikoliv na základě vlastního přání. Věznice se snaží vytvářet takové možnosti, aby se uplatnil co největší počet odsouzených. Jsou vytvořeny skupiny odsouzených, které se podílejí na estetizaci věznice, vynášení odpadků z ubytoven, třídění odpadu, vychovatelé se snaží rozdělit prostory k úklidu poměrně malých oddělení mezi více odsouzených a tyto střídají, nicméně odsouzení nejsou schopni pochopit, že je velký počet odsouzených na poměrně malé prostory a odměna není nároková. Opakovaně bylo odsouzeným i na aktivech s ŘV vysvětleno, že úklid není jediná oblast jejich činnosti a snažení, za kterou lze odměnu získat.“

Nerozporuji, že velký počet odsouzených ztěžuje, aby byla odměna za úklid dostupná každému. Moje doporučení směřuje k tomu, aby věznice udělila kázeňskou odměnu tomu odsouzenému, který vykonává úklid většího rozsahu (například úklid cely po inkontinentním odsouzeném). Opětovně Vás prosím o sdělení, zda takové doporučení naplníte – zda bude věznice odsouzené, kteří vykonávají úklid většího rozsahu, kázeňsky odměňovat. K Vašemu vyjádření ještě žádám dovysvětlení, zda Vámi zmiňovaní odsouzení, kteří vynášejí odpadky z ubytoven, třídí odpad, podílí se na estetice věznice apod., jsou za tuto činnost kázeňsky odměňováni.

- **Doporučení č. 5.5: Učinit všechny kroky k tomu, aby byl odsouzeným s duševní poruchou zajištěn důstojný pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody a bylo terapeuticky působeno k léčbě jejich onemocnění. Pakliže toho věznice svými silami není u konkrétních odsouzených schopna, zajistit jejich přemístění. Pakliže to není možné, podat návrh soudu na přerušení výkonu trestu odnětí svobody, případně návrh na upuštění od výkonu zbytku trestu odnětí svobody. Vyjádřit se ke konkrétním případům odsouzeného [REDAKCE] a [REDAKCE].**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Pokud soud rozhodl, že odsouzený je schopen vykonávat trest odnětí ve standardních podmínkách, věznice musí postupovat v souladu s příslušnými předpisy. Je zarážející, že někteří odsouzení nejdříve vykonají trest odnětí svobody a teprve poté jsou umístěni v detenčním ústavu. Domnívám se, že by se mělo jednat o opačnou praxi. Dále by měly být přehodnoceny případy, kdy pachatelé byli odsouzeni k dlouholetým trestům odnětí svobody v době, kdy ještě detence nebyla. Věznice nemá takové jedince kde přemístit a žádný soudce nerozhodne o upuštění od výkonu zbytku trestu u odsouzeného s doživotním nebo výjimečným trestem. Mnozí odsouzení možnost léčby v době, kdy byli na svobodě, nevyužili a páchali trestnou činnost.“ Dále uvádíte obecné informace o odsouzených [REDAKCE] a [REDAKCE].

V případě, že hodláte vyhovět mému doporučení, žádám Vás o sdělení, jaké konkrétní kroky Vaše věznice učiní.

- **Doporučení č. 5.8: zajistit odsouzeným na výstupním oddělení během dne volný pohyb, vyjma uzamykání během osmihodinové doby ke spánku a uzamykání konkrétních odsouzených, jsou-li k tomu dány důvody.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „S ohledem na změnu profilace věznice bylo výstupní oddělení situováno do stávajících prostor. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o naváděcí trasu, je možnost volného pohybu po dobu 16 hodin vyloučena. Vzhledem ke specifickým podmínkám nelze ve zdejší věznici hovořit o výstupním oddělení v pravém slova smyslu, 2 cely jsou pouze vybaveny nábytkem jako cely výstupního oddělení. V průběhu roku je v těchto celách umístěno pouze několik málo jedinců, kteří s umístěním souhlasí a jsou s omezeným režimem srozuměni. Odsouzený má možnost požádat o navedení do oddělení, kde byl umístěn před zařazením do výstupního oddělení, což je zcela výjimečné.“

V případě, že není z organizačních důvodů možné na výstupním oddělení volný pohyb zajistit, doporučuji, aby bylo uzamykání odsouzených na výstupním oddělení upraveno vnitřním řádem, včetně důvodů uzamykání.

- **Doporučení č. 5.10: Ukončit praxi, kdy komunikace vychovatele s odsouzeným probíhá přes katr.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „V případech, kdy odsouzení chtějí hovořit s vychovatelem, je toto prováděno v kanceláři, která bude navíc odhlučněna tak, aby byla zachována anonymita řešených záležitostí. „Přes katr“ jsou již řešeny pouze běžné organizační záležitosti.“

Pakliže řeší vychovatel s odsouzeným přes katr minimum záležitostí ryze organizačního charakteru, Vaše vyjádření akceptuji. Uvítám však od věznice ujištění, že se skutečně jedná pouze o organizační záležitosti a že věznice zajistí, aby vychovatelé ostatní záležitosti řešili v kanceláři.

- **Doporučení č. 5.11: Zajistit, aby sociální pracovníci pomáhali odsouzeným s vyřízením mimořádné okamžité pomoci, anebo za tímto účelem zprostředkovali kontakt na sociálního kurátora.**

Ve svém vyjádření mě informujete o práci sociálních pracovníků věznice, ale nevyjadřujete se k tomu, zda sociální pracovník pomáhá odsouzeným rovněž s vyřízením dávky mimořádné okamžité pomoci při propuštění z výkonu trestu. Prosím o Vaše vyjádření.

- **Doporučení č. 6.1: Zajistit odsouzeným prodej denních tiskovin.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Odsouzení mají možnost objednat si denní tisk prostřednictvím České pošty.“

Pakliže má odsouzený možnost si denní tisk objednat prostřednictvím České pošty, prosím o sdělení, jakou formou odsouzený denní tisk objednává, jakou formou se odsouzenému dodává a kdy se mu vydání pro daný den dostane.

- **Doporučení č. 7.1: Provádět důkladné osobní prohlídky pouze v individuálně odůvodněných případech a takovým způsobem, aby byla šetřena lidská důstojnost. Se zvláštním ohledem na zachovávání důstojnosti provádět důkladné osobní prohlídky osob se zdravotním postižením.**

Ve svém vyjádření uvádíte: „Důkladné osobní prohlídky jsou ve Věznici Karviná prováděny v souladu s NGR č. 23/2014 o vězeňské službě a justiční stráží § 89 (Důkladná osobní prohlídka).“

Z Vašeho vyjádření ke zprávě není zřejmé, zda doporučení vyhovíte, či nikoliv. Prosím proto o sdělení, zda budete důkladné osobní prohlídky provádět pouze u těch odsouzených, kde vyhodnotíte riziko, že může přenášet nepovolenou věc, nebo zda budou důkladné prohlídky probíhat plošně. Dále prosím o sdělení, jak budou důkladné osobní prohlídky probíhat u osob se zdravotním postižením (zejména s pohybovým omezením).

- **Doporučení č. 7.2: Ukončit praxi celodenního uzamčení odsouzených [] a [] na cele a řešit jejich situaci ve smyslu výše formulovaného doporučení.**

Ve svém vyjádření odkazujete na vyjádření k doporučení č. 5.5. Prosím o sdělení, zda bude celodenní uzamčení jmenovaných odsouzených ukončeno a jak bude jejich nepříznivá situace řešena ve smyslu doporučení č. 5.5.

Vážený pane řediteli, žádám Vás, abyste se k výše uvedeným doporučením písemně vyjádřil, a to ve lhůtě 30 dnů od doručení tohoto dopisu. V tomto dopisu se věnuji tématům, která považuji za důležitá a jsem připravena je nastolit – spolu s poznatky ze systematických návštěv dalších věznic – při jednání s generálním ředitelem Vězeňské služby ČR. Proto Vás žádám o konkrétní odpověď, ze které poznám, které kroky jsou skutečně v možnostech vedení věznice a v jakých termínech a o čem je již třeba jednat na centrální úrovni. Například o problému osob s duševním postižením mě informujte tak, aby bylo zřejmé, jaké kroky podniknete.

S pozdravem

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Vážený pan
plk. Mgr. Květoslav Jordán
ředitel
Věznice Karviná
Fryštátská 178
733 01 Karviná-Fryštát

Údolní 39
602 00 Brno
tel: (+420) 542 542 888, fax: (+420) 542 542 112